

РОЗДІЛ 2.

УДК 37.013-053.5(082)

DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1\(28\)-37-43](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1(28)-37-43)

Тименко Володимир,

м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-5039-2511>

Бровченко Анатолій,

м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-8772-0999>

ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ІЗ ПРОБЛЕМИ ЕТНОДІАГНОСТИКИ ТВОРЧО ОБДАРОВАНОГО ЄСТВА ЕТНОФОРА

Анотація.

Статтю зорієнтовано на дискусію щодо визначення поняття «етнодіагностика». Обґрунтування необхідності застосування етнодіагностики творчо обдарованого єства етнофора здійснено на теоретичних засадах «інтегральної філософії» Ш. Ауробіндо, антропософії Р. Штайнера, етногенезу в біосфері Л. Гумільова, «психології народів і мас» Г. Ле Бона, теорії гри як «функціональної тенденції» сутнісних сил єства Д. Узнадзе, соціонічної типології К. Г. Юнга.

Сформульовано робочі поняття «етнічна обдарованість» та «етнодіагностика».

Конкретизовано етносередовищу, етнобіологічну, етнокультурну складові самоідентифікації творчо обдарованого єства етнофора. Запропоновано визначення рівнів етнічної самоідентифікації: саторі, етнофор, манкурт.

Обґрунтовано індикатори, що фіксують творчу обдарованість єства етнофора: здатність до екологічного природокористування в етнічному ландшафті; домінування тілесної конституції «інтегральна три-доша»; самоідентифікація із етнотипом «етико-інтуїтивний інтроверт», псевдонімом «миротворець», психічними функціями «етика відносин» та «інтуїція здібностей».

Подано показники самодіагностики художньо-творчої обдарованості майбутніх дизайнерів і художників декоративно-прикладного мистецтва за узагальненими результатами доші-тесту. Здійснено стислий якісний аналіз кількісних показників доші-тесту.

Авторами подано посилання на його попередню публікацію в журналі етнометодологічних засад діагностики творчої обдарованості, узагальнених профілів обдарованості, здібностей єства та характерних рис українського етнотипу. Автор дійшов висновку про те, що самопізнання українськими етнофорами творчої обдарованості свого єства як ігрової функціональної тенденції фізичних, душевних, духовних сутнісних сил вимагає розроблення етнодіагностичного напрямку в дослідженнях феноменів обдарованості.

Ключові слова: етнодіагностика; творча обдарованість єства; етнофор; тілесна конституція; доші-тест.

В умовах апокаліптичних цивілізаційних змін, природних катаклізмів, пандемії та війни з метою геноциду («денацифікації») українського єства варто звернутися до надбань етнології як науки про пізнання етносів, народів, історико-етнографічних територій. Поступальний процес світової еволюції, її закони, місце та призначення людини в цьому процесі обґрунтовував Ш. Ауробіндо на засадах «інтегральної філософії» Духу і Матерії.

Він зазначав, що освіта, позбавлена підґрунтя етнічної культури, є «освітньою системою невігластва», яка зосереджується на зовнішніх характеристиках навчальних досягнень, ігноруючи

духовні етнічні цінності [1]. Така система «освітнього невігластва» спричиняє деструктивний вплив на життя суспільства, приводить суспільну свідомість до матеріальної засліпленості, а насамкінець стає причиною занепаду людської цивілізації з її глобалізованою, роботизованою антропосферою – частиною навколишнього середовища, що створено чи модифіковано людиною для своєї життєдіяльності без врахування інших життєво необхідних середовищ біосфери.

На відміну від матеріально засліплених космополітів, сформованих масовою культурою глобалізму, генетично зумовлене визрівання сутнісних сил творчо обдарованого ества етнічного типу залежить від зовнішніх впливів клімату, рельєфу, водних ресурсів, етнокультури своїх історико-етнографічних регіонів. Творча взаємодія етнотипу (етнофора) з архітектонікою природного рельєфу геологічного середовища своєї історико-етнографічної території пробуджує його генетичні «інтуїтивні здібності», сприяє їх реалізації в етнічно своєрідному формотворенні й орнаментиці, що є сакральним художнім мовленням спільним для всього етносу. Настав час для самопізнання українськими етнофорами творчої обдарованості власного ества – сукупності сутнісних сил: фізичних, душевних, духовних. Самопізнанням сприятиме антропософія Р. Штайнера як шлях до розкриття втілених у людину духовних сил із допомогою особливої системи виховання [2].

У першій чверті ХХІ ст. з'ясувалося, що українці (насамперед «Миротворці») є нацією проєктувальників середовища новітньої ери – «золотої доби» цивілізації миру, краси та доцільності. Збувається передбачення Г. Кершенштайнера столітньої давності щодо майбутнього українців: «...Відносини з українським народом викликали в мене якнайгарячішу симпатію до цього типу людей. Я радів, дивлячись на *безліч інтелігентних облич, мене тішила їхня добра вдача, що так і струменіла з їхніх слів. Та й подобалася мені краса і правильність голів, передусім, у чоловіків. "Народ майбутнього", – подумав собі я*» [3].

Сутнісні сили творчо обдарованого ества етнофора як феноменального явища, зумовленого глибинними, необхідними і достатніми внутрішніми зв'язками й тенденціями розвитку історико-етнографічних територій України, можуть пізнаватися не лише на рівні теоретичного мислення та етнологічних досліджень, а й методами психолого-педагогічної діагностики у взаємодоповненні з етнодіагностикою.

У сучасному освітньому середовищі використовують навчальну літературу з етнопедагогіки, етнопсихології, етногенетики, етнології, етнометодології, але словосполученню «етнодіагностика творчої обдарованості» і напряду досліджень етнічної обдарованості дослідники не приділяють належної уваги.

Визначення сутності словосполучення «етнічна діагностика творчо обдарованого ества етнофора» ми співвідносимо із загальноприйнятим розумінням терміна «етнос». Етнос – це спільнота, що відзначається стійкістю сутнісних сил етнотипів, які визрівають упродовж тривалого історичного часу в історико-етнографічно-геологічному середовищі, де етнотипи мають власну біологічну складову, мову, культуру, усвідомлення власної єдності та відмінності від інших етносів. Згідно з Л. Гумільовим, етнічні системи є водночас: 1) біологічно зумовленими співтовариствами людей; 2) формою пристосування людей до ландшафту; 3) взаємно комплементарними групами людей, які усвідомлюють свою єдність і протиставляють себе іншим етнічним системам; 4) групами людей з подібними стереотипами поведінки; 5) групами людей, які мають загальне походження та синхронну історію; 6) стійкими системами, що еволюціонують; 7) ієрархічними структурами [4].

Етнічна самосвідомість виявляється в етноідентичності, етнообдарованості, етнічних установках і стереотипах, що вимагають етнодіагностики. *Етнічна самоідентифікація* – це ототожнення свого ества з певною етнічною групою; *етнічний стереотип* – стійке, емоційне за природою психічне утворення, що чуттєво прикрашає соціальні образи, які поєднують в собі соціальний і психологічний досвід спілкування та взаємовідносин людей. Якщо етнічна самоідентифікація особистості ґрунтується на етнічному стереотипі, то така якість особистості нами позначена поняттям «*етнічна обдарованість*» – інтегральна особистісна якість, що

виникає в результаті взаємопідсилення етнічної самоідентифікації та етнічного стереотипу і виявляється в геологічному середовищі історико-етнографічної території, тілесній конституції, сукупності соціонічних характеристик. Варто окреслити рівні етнічної самоідентифікації:

сатобрі – внутрішнє персональне переживання досвіду осягнення істинної природи шляхом уособлення з «живою матерією біосфери»;

етнофор – носій властивостей етнічності своєї спільноти з минулого у майбутнє;

манкурт – людина без історичної пам'яті, без знання історії власного народу.

Для адекватного визначення сутності етнодіагностики творчо обдарованого єства етнофора необхідно конкретизувати етносередовищну, етнобіологічну, етнокультурну складові самоідентифікації.

Етносередовищна складова визначення сутності етнодіагностики творчо обдарованого єства етнофора. Природний рельєф зумовлює регіональні особливості автентичної культури. Так, П. Чубинський зазначав: «Топографічні умови та історія не могли не впливати на місцеве малоруське населення і не породити національних особливостей. Це населення може бути розділене на три типи: український, поліський, подільсько-галицький. Зазначені типи відрізняються фізичними властивостями і мовою, побутовими умовами [5].

Отже, визрівання творчо обдарованого єства етнофорів зумовлюється місцевим природним середовищем, екологічним природокористуванням. Таким чином, *екологічне природокористування в етнічному ландшафті – це один з індикаторів етнодіагностики творчої обдарованості етнофорів.*

Етнотипи, обдаровані натуралістичною, просторовою та тілесно-кінестетичною здібностями, упродовж тривалого часу здійснювали праксично-творчу взаємодію з архітектонікою природного рельєфу геологічного середовища своїх історико-етнографічних територій. Праксично-творча взаємодія етнотипів із середовищами зумовлювала визрівання практичної обдарованості – якісно нового інтегрального утворення з суміжних здібностей: натуралістичної, просторової, тілесно-кінестетичної. Духовно-матеріальною взаємодією етнотипів зі спорідненими територіями життєдіяльності пробуджувалася типова риса українського етносу – «інтуїція здібностей», інтуїтивно-творче сприймання форм і явищ біосфери.

Етнобіологічна складова визначення сутності етнодіагностики творчо обдарованого єства етнофора. Гюстав Ле Бон у праці «Психологія народів і мас» (в оригіналі – «Psychologie de Foules»), зазначав, що кожен народ має душевний устрій так само стійкий, як і його анатомічні особливості, і саме з цього душевного устрою (наш термін – *етнічної ментальності*) виникають його почуття, думки, світогляд, вірування, мистецтво. Для того, щоб якийсь народ змінив свої установки, вірування і мистецтво, він повинен спочатку змінити свою душу [6]. Змінити душу народу – це змінити його етнічну обдарованість, пристосуватися до іншої історико-етнографічно-геологічної території життєдіяльності.

Творча обдарованість єства етнофора – це генетично спадкові сутнісні сили етнотипу, що виявляються як невимушено-ігрова функціональна тенденція у взаємодії природних задатків його «множинного інтелекту» з етнокультурним, геологічним і ландшафтним середовищами спорідненої з етнофором історико-етнографічної території.

Конкретизуємо нове поняття «невимушено-ігрова функціональна тенденція сутнісних сил». У праці з теорії гри (теорії функціональної тенденції) Д. Узнадзе зазначає, що є вид задоволення, зумовлюваний не сприйманням якого-небудь об'єкта органами чуттів, який викликає почуття задоволення, а інше задоволення, що пов'язане із втіленим пізнанням [7].

Втілене пізнання (англ. *Embodied cognition*) – це теорія, яка припускає, що розум потрібно розглядати в його взаємозв'язках з фізичним тілом, яке взаємодіє з навколишнім середовищем через функції тілесних конституцій (дош). Для належної фіксації рівнів розвитку тілесно-кінестетичної здібності українського етнотипу необхідним є розроблення чи модифікація сукупності етнодіагностичних методів, що стосуються етногенетики, зокрема методи фізіогноміки, доші-тест.

Внутрішньою необхідністю функціональної тенденції тілесних конституцій дош є рухова активність, що є природним станом кожного живого організму. Існування тієї або іншої функції, тієї або іншої сили природно означає її дію та активне виявлення. Існування сутнісної сили як функції тілесної конституції означає її дію. Задоволення від функції доші-тіла завжди виявляється динамічно, у характерній пластичності рухів. Коли етнофор приводить у дію функцію, що відповідає конституції свого тіла, він лише від одного цього відчуває певне задоволення, так зване *задоволення від функції доші-тіла (Вати, Пітти, Капхи або Сама-доші)*. Таку функціональну тенденцію покладено в основу здоров'язбережувальних традицій кожного етносу: у здоровому тілі зберігається здоровий дух етносу. Тенденція задоволення від функції доші-тіла підтримується також системою етнокультурних традицій: від дитячих забав до системи календарно-обрядових свят.

У діагностичному тесті «Доші» [8] визначаються рівні розвитку *первинних сутнісних сил*, що зумовлюють рухові тілесні функції: нервової системи (життєвої енергії *прани з ефіру й повітря* у тілесній конституції Вати-доші); венозної системи (життєвої енергії *жовчі з води й вогню* у тілесній конституції Пітти-доші); артеріальної системи (життєвої енергії *слизу з води й землі* у тілесній конституції Капхи-доші).

Ми допускаємо, що названі терміни життєво важливих функцій людського організму нині мають інші назви. Застосовуючи стратегію аналогізування, передбачаємо, що життєва енергія *прани з ефіру й повітря* у тілесній конституції Вати-доші аналогічна обдарованості *вербальним інтелектом*; життєва енергія *жовчі з води й вогню* у тілесній конституції Пітти-доші аналогічна обдарованості *емоційним інтелектом*; життєва енергія *слизу з води й землі* у тілесній конституції Капхи-доші аналогічна обдарованості *практичним інтелектом*.

Отже, тілесні конституції дош визначають індивідуальні особливості та переваги і впливають на все: від вибору їжі до манери спілкування з іншими людьми. Вони впливають на біологічні та психічні процеси тіла, розуму та свідомості (здорового глузду, бо глузди – це «третій мозок» внутрішніх органів). Нами зроблено таке припущення: термін «здоровий глузд» аналогічний назві «автономна нервова система» («третій мозок») тілесних конституцій дош. Здоровий глузд («автономна нервова система», «третій мозок») поєднує всі три доші в етнофора, який «і жнець, і швець, і на дуду гравець, і де його не посій, там він і вродить». Потрійна творча обдарованість властива не лише єству окремого етнофора, а й спільнотам людей, зокрема етнічним.

Сформульовано робоче визначення етнодіагностики творчо обдарованого єства етнофора – це етнічна самоідентифікація з метою виявлення рівнів взаємодоповнення дош у тілесній конституції: однієї домінантної, двох взаємодоповнювальних та інтегральної три-доші. Якщо тілесні конституції доші виявляються гармонійно всі три в одному єстві чи етнічній спільноті, то це наявність потрійної сама-доші (інтегральної три-доші). У такому єстві чи етносі сутнісні сили гармонійно поєднані та засвідчують наявність фізичного, психічного, духовного і соціального етнічного здоров'я.

Отже, другим індикатором етнодіагностики творчо обдарованого єства етнофора є домінантна тілесна конституція Три-доша.

У закладах вищої мистецької освіти доші-тест було застосовано для виявлення домінуючих тілесних конституцій студентів факультетів «Дизайн» і «Декоративно-прикладне мистецтво» (ДПМ). Самодіагностику здійснило 429 осіб, з яких 240 майбутніх дизайнерів і 189 майбутніх художників ДПМ (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна таблиця самодіагностики художньо-творчої обдарованості майбутніх дизайнерів і художників декоративно-прикладного мистецтва за результатами доші-тесту

Вата-доша к-сть / %	Пітта-доша к-сть / %	Капха-доша к-сть / %	Вата-Пітта к-сть / %	Вата-Капха к-сть / %	Пітта-Капха к-сть / %	Сама-доша потрійна к-сть / %
25 осіб / 6 %	59 осіб / 14 %	11 осіб / 3 %	110 осіб / 26 %	56 осіб / 13 %	44 особи / 10 %	124 особи / 29 %

У майбутніх дизайнерів і художників ДПМ кількісний аналіз отриманих результатів засвідчує вагомі показники взаємодоповнюваних тілесних конституцій Вати-Пітти (110 осіб / 26 %) і Сама-доші потрійної (124 особи / 29 %). Спостерігається тенденція, що творчо обдаровані дизайнери і художники ДПМ виявляють на високому рівні розвитку одну з трьох (а зрідка – дві з трьох) фундаментальних здібностей (згідно з класифікацією Х. Гарднера): вокально-музичну, екзистенційну, натуралістичну.

Нами було проаналізовано, що вокально-музична природна здібність корелює з «ефіром і повітрям» вербального інтелекту; екзистенційна здібність – з «водою та вогнем» емоційного інтелекту; натуралістична – з «водою та землею» практичного інтелекту. Зазначені фундаментальні природні здібності властиві переважній більшості українського етносу.

Етнокультурна складова визначення сутності етнодіагностики творчо обдарованого ества етнофора. Так, Д. Узнадзе звертає увагу, що запас життєвих сил людини не вичерпується біологічно необхідними функціями тіла. На його думку, окрім тих сил, які необхідні для біологічного існування людини будь-якого віку, в її розпорядженні залишається достатньо широке коло сил, існування яких у поточний момент не має для неї жодного біологічного значення [8, с. 8]. Їх наявність учений пояснює спадковістю, задатками.

У запасі сутнісних сил етнофора треба розрізнати дві групи: одна група біологічно необхідна, а друга – потенційна. Саме на основі потенційних можливостей сутнісних сил організму, які не зумовлюються біологічними потребами, *виявляється етнічна творча обдарованість як функціональна тенденція задоволення, гра сутнісних сил етнофора безвідносна до біологічних потреб.* Ця етнокультурна складова етнодіагностики є результатом реалізації етнофором профілю творчої обдарованості.

Зокрема Д. Узнадзе звертає увагу на зв'язок гри сутнісних сил здорового організму етнофора з етнокультурним і природним середовищами. На його думку, вплив середовища має вирішальне значення і, відповідно, поза ним зовсім неможлива актуалізація в певному напрямі функціональної тенденції [8, с. 16].

Напрями розвитку функціональних тенденцій задоволення від гри сутнісних сил ества знаходимо у результатах досліджень психологів. Згідно з типологією К. Г. Юнга, кожен із шістнадцяти соціотипів (психологічних типів ества) має певну соціальну спеціалізацію, що виявляється в сильних і слабких сторонах носіїв психіки.

Дослідження національних характерів засвідчило, що «народна душа» також підлягає соціонічній класифікації за аналогічними типами. Так, **українська «народна душа» відповідає таким етнічним індикаторам: соціотипу «етико-інтуїтивний інтроверт», псевдоніму «Миротворець», психічним функціям «етика відносин» та «інтуїція здібностей»** [9].

Індикаторами природної етики відносин, що властива українському етнотипу, є відома «українська лагідність», «кордоцентричність», «сенсоментальність». Психічна функція «інтуїція здібностей» простежується в українській ліричності та мрійливості, поетичності та релігійності, у прагненні до ідеалу, повазі до внутрішнього світу інших людей, їхніх талантів і здібностей. Про наявність такої сукупності психічних якостей повідомляли дослідники української «народної душі» [10].

Етнометодологічні засади етнодіагностики та порівняльну таблицю профілів обдарованості, здібностей ества та характерних рис українського етнотипу подано в попередніх номерах видань Інституту обдарованої дитини НАПН України [11].

В умовах етнічного геноциду українців, названого рашистами «денацифікацією», важливо поглиблювати та розширювати вивчення особливостей українського етнотипу. Самопізнання українськими етнофорами творчої обдарованості свого ества як ігрової функціональної тенденції фізичних, душевних, духовних сутнісних сил вимагає розроблення етнодіагностики поруч з іншими напрямками обдарованості.

Використані літературні джерела

1. Ауробиндо Ш. Откровения древней мудрости. Веды. Упанишады. Бхагавадгита / Ш. Ауробиндо. – СПб. – 615 с.
2. Краних Е. М. Антропологические основы вальдорфской педагогики / Е. М. Краних. – Киев, 2008. – 280 с.
3. Васькович Г. Кершенштайнер та українська педагогіка / Г. Васькович // Вплив Кершенштайнера на українську педагогічну думку та його значення для української педагогічної проблематики. – Мюнхен, 1970. – 172 с.
4. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли / Л. Н. Гумилев. – Москва, 2007. – 736 с.
5. Чубинський П. П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в западно-русский край / П. П. Чубинський. – Киев, 2004. – 128 с.
6. Le Bon G. Psychologie des foules / G. Le Bon, – Alcan, 1895. – 191 p. – URL: [https://fr.wikipedia.org/wiki/Psychologie_des_foules_\(livre\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Psychologie_des_foules_(livre)).
7. Узнадзе Д. Н. Теория игры / Д. Н. Узнадзе. – Тбилиси, 1947. – 16 с.
8. Аюрведа. – URL: https://scriptures.ru/ayurveda/know_qs.htm.
9. Каганець І. В. Психологічні аспекти в менеджменті: психологія Юнга, соціоніка, психоінформатика / І. В. Каганець. – Київ-Тернопіль, 1997. – 204 с.
10. Продум М. Нація золотих комірців: психоінформаційна концепція України / М. Продум. – Київ-Тернопіль, 1994. – 160 с.
11. Тименко В. П. Етнометодологія як теоретична засада навчання етнодизайну.

References

1. Aurobindo, Sch. (2001). *Otkroveniia drevney mudrosti. Vedy. Upanishady. Bhagavadgita [Revelations of ancient wisdom. Knowledge. Upanishads. Bhagavad-gita]*. St.Peterburg, 615 p. [in Russian].
2. Kranih, E. M. (2008). *Antropologicheskkiye osnovy valdorfskoy pedagogiki [Anthropological foundations of Waldorf pedagogy]*. Kyiv, 280 p. [in Ukrainian].
3. Vaskovych, G. (1970). *Kerschensteiner ta ukrayinska pedagogika [Kershensteiner and Ukrainian pedagogy]*. *Vplyv Kerschensteinera na ukrayinsku pedagogichnu dumku ta yogo znachennia dlia ukrayinskoyi pedagogichnoyi problematyky – Kershensteiner's influence on Ukrainian pedagogical thought and its significance for Ukrainian pedagogical issues*, Miuncen, 172 p. [in Russian].
4. Gumilev, L. N. (2007). *Etnogenez i biosfera Zemli [Ethnogenesis and the Earth's biosphere]*. Moscow, 736 p. [in Russian].
5. Chubynsky, P. P. (2004). *Trudy etnograficheskii-statisticheskoy ekspeditsii v zapadno-ryssky kray [Proceedings of the ethnographic and statistical expedition to the West-Russian region]*. Kyiv, 128 p. [in Ukrainian].
6. Le Bon, G. (1895). *Psychologie des foules [Psychologie des foules]*, Alcan, 191 p. Retrieved from: [https://fr.wikipedia.org/wiki/Psychologie_des_foules_\(livre\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Psychologie_des_foules_(livre)).
7. Usnadze, D. N. (1947). *Teoria igry (teoria funktsionalnoy tendenzii) [Game theory]*. Tbilisi, 16 p. [in Russian].
8. *Ayurveda [Ayurveda]*. Retrieved from: https://scriptures.ru/ayurveda/know_qs.htm. [in Russian].
9. Kaganetz, I. V. (1997). *Psyhologichni aspekty v menejmenti: psyhologie Yunga, sozionika, psyhoinformatyka [Psychological aspects in management: Jung's psychology, socionics, psychoinformatics]*. Kyiv-Ternopil, 204 p. [in Ukrainian].
10. Produm, M. (1994). *Naziya solotykh komirziv: psyho-informaziyna konzeptziya Ukrainy [Nation of golden collars: psychoinformation concept of Ukraine]*. Kyiv-Ternopil, 160 p. [in Ukrainian].
11. Tymenko, V. P. *Etnometodologia yak teoretychna zasada navchannia etnodysainu [Ethnomethodology as a theoretical basis for teaching ethnodesign]*. [in Ukrainian].

Tymenko Volodymyr, Brovchenko Anatolii

PHILOSOPHICAL DISCOURSE ON THE PROBLEM OF ETHNODIAGNOSIS OF THE CREATIVELY GIFTED ETHNOFOR

Summary.

The article is focused on the discussion on the definition of “ethnodiagnosics”. The substantiation of the necessity of ethnodiagnosics of the creatively gifted nature of the ethnophore is based on the theoretical principles of S. Aurobindo's “integral philosophy”, R. Steiner's anthroposophy, ethnogenesis in L. Gumilev's biosphere, G. Le Bon's “psychology of nations and masses”, game theory as a function essential forces of nature D. Uznadze, socionic typology KG Jung.

The working concepts of “ethnic talent” and “ethnodiagnosics” are formulated.

The ethno-environmental, ethnobiological, ethnocultural components of the self-identification of the creatively gifted nature of the ethnophore are concretized. The definition of levels of ethnic self-identification is proposed: satori, ethnophore, mankurt.

The indicators that record the creative talent of the ethnophore are substantiated: the ability to use ecological nature in the ethnic landscape; the dominance of the bodily constitution “integral tri-dosha”; self-identification with the ethnotype “ethical-intuitive introvert”, pseudonym “peacemaker”, mental functions “ethics of relations” and “intuition of abilities”.

Indicators of self-diagnosis of artistic and creative talent of future designers and artists of decorative and applied arts according to the generalized results of the doshi-test are given. A brief qualitative analysis of the quantitative indicators of the doshi test was performed.

The author refers to his previous publication in the journal of ethnomethodological principles of diagnosis of creative talent, generalized profiles of talent, abilities and characteristics of the Ukrainian ethnotype. It is concluded that the self-knowledge of Ukrainian ethnophores of creative giftedness of their nature as a game functional tendency of physical, mental, spiritual essential forces requires the development of ethnodiagnostic direction in the study of the phenomena of giftedness.

Keywords: *ethnodiagnosics; creative talent of nature; ethnophore; bodily constitution; doshi-test.*

Стаття надійшла до редколегії 20 квітня 2022 року

УДК 37.013.73

DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1\(28\)-43-53](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1(28)-43-53)

Аніщенко Наталія,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-1854-452X>

Ковальов Олександр,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-1743-2366>

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ПРОЦЕСІ КОНСТИТУЮВАННЯ КРЕАТИВНОЇ СПІЛЬНОТИ ДОСЛІДНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ МІЖНАРОДНОЇ ПРОГРАМИ «ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ»)

Анотація.

У статті розглянуто одне з базових понять «креативна спільнота дослідників» програми «Філософія для дітей», яка підкреслює важливість філософського знання для формування та розвитку особистості. Доведено необхідність зміни ставлення до навчальної діяльності з суб'єкт-об'єктивної до суб'єкт-суб'єктної моделі. Описано параметри, характерні ознаки цілісного освітнього простору, його виключне значення в процесі конституювання креативної спільноти дослідників. Автори дійшли висновку, що Міжнародна програма «Філософія для дітей», організована як креативна спільнота